

УДК 311.3

Р. П. Бездушний,
аспірант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-4329-5384>

В. М. Проскурня,
аспірант, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4299-2706>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.16.166

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАТИСТИКИ ТА КОНТРОЛЬ ЇЇ ДОСТОВІРНОСТІ

R. Bezdushnyi,
Postgraduate student, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"
V. Proskurnia,
Postgraduate student, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF AGRICULTURAL ECONOMIC STATISTICS AND CONTROL OF ITS RELIABILITY

У статті досліджено особливості вітчизняної і європейської нормативно-правової бази регулювання статистичної звітності та окреслено проблемі контролю її достовірності. Проаналізовано Закон України "Про офіційну статистику". Розглянуто завдання, повноваження й обов'язки органів державної статистики України. Відзначено, що важливим кроком на шляху до євроінтеграції є прийняття за основу Закону про інформаційно-комунікаційну систему "Державний аграрний реєстр". Проаналізовано форми, що містять показники аграрної економічної статистики (50-сг; 2-ферм; 21-заг; 2К-С). Розглянуто форми 1-підприємництво та 2-підприємництво, методологія заповнення яких базуються на вимогах Регламенту (ЄС) № 2020/1197. Досліджено основні регламенти Європейського союзу, пов'язі із загальним регулюванням та формулюванням особливостей побудови статистичної звітності. Виявлено недоліки аграрної економічної статистики та запропоновано напрями її удосконалення. Запропоновано напрями посилення контролю прозорості та достовірності аграрної економічної статистики в Україні.

The article examines the peculiarities of the national and European legal framework for regulating statistical reporting and the problems of controlling its reliability are outlined. The author analyzes the Law of Ukraine "On Official Statistics", which defines the organizational and legal framework of the national statistical system and regulates the powers of state statistical agencies. It is established that the principles defined in this law are in line with the principles specified in the Code of Practice of European Statistics. The tasks, powers and duties of the state statistical authorities of Ukraine are considered. It is noted that an important step towards European integration is the adoption of the Law on the Information and Communication System "State Agrarian Register", which will facilitate the digitalization of reporting and its storage in a single hub. The author analyzes the forms containing indicators of agricultural economic statistics (50-sg "Report on the main economic indicators of agricultural enterprises"; 2-ferm "Report on the costs of production of agricultural products (works, services)"; 21-zag "Report on the sale of agricultural products"; 2K-S "Survey of business activity of an agricultural enterprise"). The author analyzes the forms 1-enterprise and 2-enterprise "Structural survey of the enterprise", the methodology for filling out which is based on the requirements of Regulation (EU) No. 2020/1197. The main regulations of the European Union related to the general regulation and formulation of the specifics of statistical reporting are studied.

The shortcomings of agrarian economic statistics are identified (insufficient level of detail; difficulties in estimating costs and revenues; fluctuations in yields and prices; difficulty in accounting for natural resources; limited access to information; heterogeneity of data collection methods; influence of the human factor). The author proposes directions for the development of the agricultural statistics system in Ukraine (modernization of the technological base; improvement of the data collection methodology; strengthening of human resources; improvement of coordination between agencies; development of international cooperation; increasing transparency and accessibility of data; implementation of innovative projects and initiatives). Directions for strengthening control of the transparency and reliability of agrarian economic statistics in Ukraine are proposed.

Ключові слова: сільське господарство, статистика, звітність, контроль, нормативно-правове регулювання.

Key words: agriculture, statistic, reporting, control, regulatory and legal regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сільське господарство — одна із важливих бюджетотворчих галузей економіки України. Тому доволі актуальним є володіння інформацією щодо розвитку аграрних підприємств в умовах сьогодення. Саме статистична звітність як звітність, що перебуває у відкритому доступі, дозволяє усім зацікавленим особам отримати необхідний масив даних для аналізу показників, виявлення тенденцій і закономірностей розвитку та формування перспектив і напрямів удосконалення діяльності господарюючих суб'єктів.

Разом з тим, на сьогодні система аграрної статистики стикається з рядом проблем та труднощів. Проблеми нормативно-правової бази у сфері статистики сільського господарства можуть бути різноманітними і впливати на якість, точність та своєчасність статистичних даних. Багато нормативно-правових актів є застарілими та не враховувати сучасні методи ведення сільського господарства, нові технології та змінені соціально-економічні умови. Нормативно-правова база не в повній мірі відповідає міжнародним стандартам та рекомендаціям, що ускладнює порівняння даних на міжнародному рівні та інтеграцію в глобальну систему статистики. Відсутність належного фінансування для впровадження сучасних методів збору та обробки статистичних даних призводить до використання застарілого обладнання та програмного забезпечення, недостатньої кількості кваліфікованих кадрів.

Нормативно-правова база в деяких випадках містить неясні або суперечливі положення, що ускладнює їх застосування на практиці та

призводить до помилок у зборі та обробці даних. Важливою проблемою нормативно-правового забезпечення статистичної системи в сільському господарстві є недостатній контроль та моніторинг. Зокрема, недостатній контроль за виконанням нормативно-правових актів та моніторинг їх ефективності може призводити до низької якості даних та їх невідповідності реальному стану речей.

Недостатня інтеграція з іншими інформаційними системами та базами даних ускладнює обмін даними між різними відомствами та організаціями, що займаються збором та аналізом статистичної інформації. Низький рівень цифровізації процесів збору, обробки та зберігання статистичних даних призводить до значних затримок у отриманні даних та зниження їх актуальності. Недостатні заходи для забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних фермерів та інших суб'єктів сільськогосподарської діяльності викликають недовіру до статистичних органів та зниження якості наданих даних.

Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, включаючи оновлення нормативно-правової бази, впровадження сучасних технологій, підвищення кваліфікації кадрів та забезпечення належного фінансування статистичних досліджень у сфері сільського господарства.

Потребує детального дослідження саме економічна складова аграрної статистики, адже більшість статистичних форм зосереджені на систематизації лише сільськогосподарських показників, зокрема такі як: 4-сг "Звіт про посівні площі сільськогосподарських культур"; 37-сг "Звіт про збирання врожаю сільськогосподарських культур"; 29-сг "Звіт про площі та валові збори сільськогосподарських культур".

Для організації державної статистичної діяльності	• професійна незалежність; • повноваження на збирання даних; • адекватність ресурсів; • забезпечення якості; • статистична конфіденційність; • неупередженість і об'єктивність; • ґрунтовність методології.
Для здійснення державної статистичної діяльності	• належність статистичних процедур; • оптимальність звітної навантаження; • ефективність витрат.
Для забезпечення якості офіційної державної статистичної інформації	• актуальність ; • точність і надійність; • своєчасність і пунктуальність; • узгодженість і порівнянність; • доступність і ясність.

Рис. 1. Принципи офіційної статистики

Джерело: сформовано на основі [6].

тур, плодів, ягід і винограду"; 9-ст "Звіт про використання добрив і пестицидів"; 24 "Звіт про виробництво продукції тваринництва, кількість сільськогосподарських тварин і забезпеченість їх кормами". При цьому показники аграрної економічної статистики залишаються мало досліджуваними. Прагнення України стати членом Європейського союзу накладає свій слід і на нормативно-правовому регулюванні даного напрямку. При цьому не всі статистичні форми та регламенти імplementовані відповідно до європейських стандартів. Тому доволі актуальним є дослідження саме аграрної економічної статистики та нормативно-правового законодавства, зокрема в контексті узгодженості даних з вимогами ЄС.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Як вітчизняні, так і іноземні фахівці окреслюють питання статистичної звітності. Зокрема С. Червона досліджує тенденції адаптації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС у сфері статистики [1]. К. Ілляшенко вивчає проблеми складання статистичної звітності вітчизняних підприємств [2]. О. Дубина, Т. Шевченко, О. Ткаченко вивчають суть, значення, ознаки і класифікацію статистичної звітності [3]. В. Жук, Б. Мельничук, Ю. Бездушна аналізують ініціативи реформування державної статистики в Україні [4]. L. J. Younga, G. Carlettob, G. M?rquezc, D. A. Rozkrutd, S. Stefanou пропонують перспективні напрями розвитку офіційної сільськогосподарської статистики [5].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даного дослідження є узагальнення нормативно-правової бази аграрної економіч-

ної статистики України, виявлення її недоліків та формування напрямів їх усунення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У 2022 році було прийнято Закон України "Про офіційну статистику" (далі — Закон), який визначає організаційно-правові засади національної статистичної системи та регламентує повноваження державних статистичних органів. Його метою є надання державі та суспільству об'єктивної та неупередженої державної статистичної інформації про економічну, демографічну, соціальну, екологічну, культурну й інші сфери життя суспільства регіонів і України в цілому [6]. Основні принципи офіційної статистики представлено на Рис. 1.

Аналогічні принципи визначені у Кодексі практики європейської статистики — інструменті саморегулювання, який базується на 16 принципах, що охоплюють інституційне середовище, статистичні процеси та статистичні результати. Статистичні органи, що включають Статистичне управління Європейського Союзу (Євростат), національні статистичні інститути та інші національні органи, відповідальні за розробку, виробництво й розповсюдження європейської статистики, зобов'язуються дотримуватися даного кодексу. Загальна система якості Європейської статистичної системи складається з Кодексу практики європейської статистики, Рамкової програми забезпечення якості Європейської статистичної системи та загальних принципів управління якістю. Ця саморегульована загальна система якості доповнює широку правову базу Європейської статистичної системи, засновану на Регламенті (ЄС) № 223/2009 про європейську статистику, який,

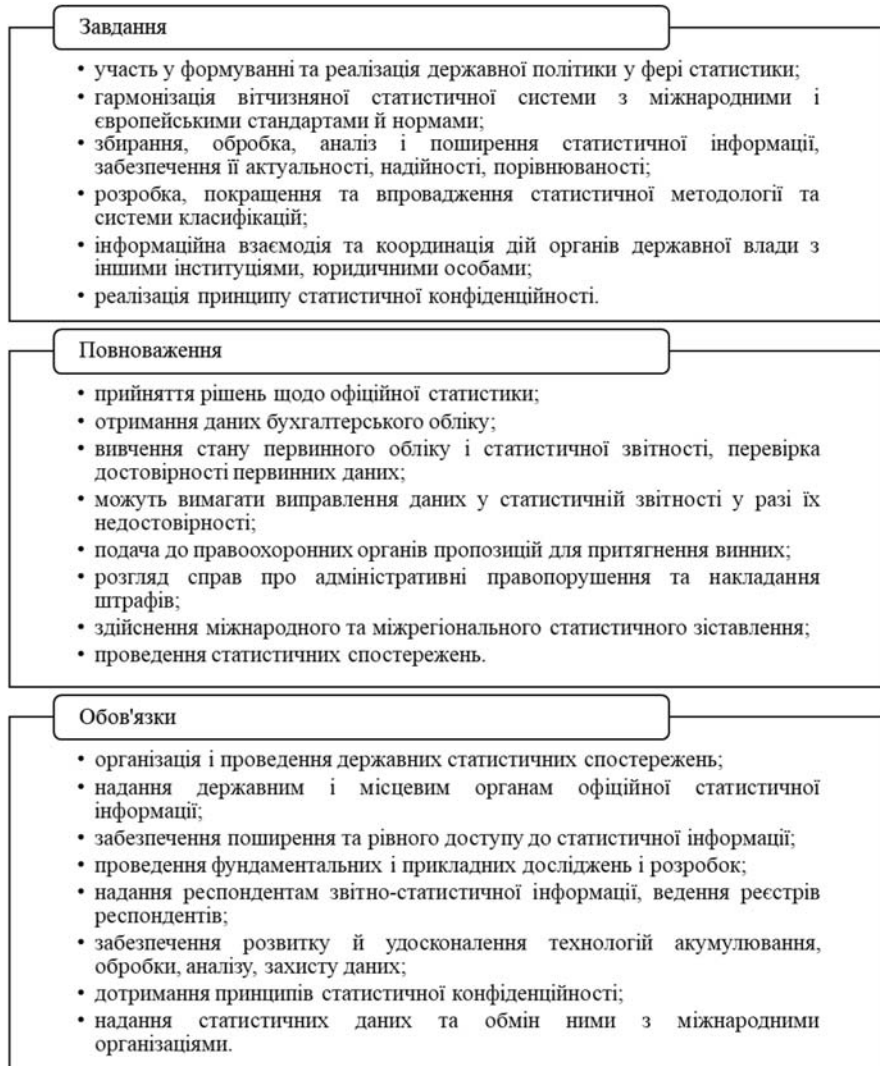

Рис. 2. Завдання, повноваження та обов'язки органів державної статистики

Джерело: сформовано на основі [6].

у свою чергу, впливає з Договору про функціонування Європейського Союзу [7].

Закон України "Про офіційну статистику" поширюється на виробників офіційної статистики і їх представників, які проводять статистичні спостереження; інші державні органи; респондентів; користувачів офіційної інформації та Національну раду з питань статистики.

Джерелами офіційної інформації є: дані щодо респондентів; інформація державних органів, місцевого самоврядування та інших юридичних осіб; показники фінансової звітності та митної статистики; статистичні дані міжнародних організацій та інших держав; оцінки й розрахунки. Основою проведення статистичних спостережень є статистична методологія. За видами статистичні спостереження бувають суцільні й несуцільні. Також вони поділяються на державні та ті, що не передбачені

планом. Центральний орган з питань статистики створює та здійснює ведення статистичного переліку — переліку респондентів статистичних спостережень, який містить набір індикаторів для реалізації державної статистичної діяльності. Завдання, повноваження й обов'язки органів державної статистики наведено на Рис. 2.

Доступ до офіційної статистичної інформації забезпечується через систематичні публікації в друкованих виданнях чи електронних ресурсах; поширення у засобах масової інформації; надання за запитом даних органам державної влади, місцевого самоврядування, іншим юридичним і фізичним особам. Поширення даних відбувається відповідно до плану державних статистичних спостережень, який кожного року оновлюється. Враховуючи прагнення України стати членом Європейського союзу доволі актуальним є розділ Закону, який

Таблиця 1. Форми, що містять показники аграрної економічної статистики

Назва форми	Шифр	Періодичність подання	Хто подає	Строк подання	Нормативна регламентація
Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств	50-сг	річна	юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	не пізніше 28 лютого	Накази Держстату від 08 червня 2022 р. № 153; від 10 листопада 2022 р. № 279
Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства	2-ферм	річна	юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	не пізніше 28 лютого	Накази Держстату від 08 червня 2022 р. № 153; від 10 листопада 2022 р. № 279
Звіт про реалізацію продукції сільського господарства	21-заг	місячна	юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	не пізніше 7 числа місяця, наступного за звітним періодом (крім січня)	Накази Держстату від 08 червня 2022 р. № 164; від 10 листопада 2022 р. № 279
Звіт про реалізацію продукції сільського господарства	21-заг	річна	юридичні особи, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	не пізніше 20 січня	Накази Держстату від 08 червня 2022 р. № 164; від 10 листопада 2022 р. № 279
Обстеження ділової активності сільськогосподарського підприємства	2К-С	квартальна	юридичні особи (підприємства)	не пізніше 15 січня (I квартал), не пізніше 10 квітня (II квартал), не пізніше 10 липня (III квартал), не пізніше 10 жовтня (IV квартал)	Наказ Держстату від 15 березня 2023 р. № 116

Джерело: сформовано на основі [12; 13; 14; 15; 16].

обґрунтовує міжнародне співробітництво за даним напрямом. Воно спрямоване на забезпечення ефективності, стабільності й професійності національної статистичної системи та її гармонізацію із системою ЄС і міжнародними стандартами. Також до даної сфери належить обмін досвідом і статистичною інформацією. Для цього центральний орган у сфері статистики проводить заходи, що становлять спільний інтерес у рамках двостороннього та багатостороннього співробітництва.

Аналізуючи європейську нормативну базу варто зупинитися на Регламенті ЄС 223/2009 про європейську статистику (консолідована версія), зміненому в квітні 2015 року регламентом ЄС 2015/759, який забезпечує правову основу для Європейської статистичної системи (ESS). Він окреслює спосіб організації ESS, обов'язки її членів і забезпечує основу для розробки, виробництва та поширення європейської статистики на основі спільних статистичних принципів [8]. ESS — це партнерство між Євро-статом, національними статистичними інститутами держав-членів та іншими національними органами, відповідальними за розробку й по-

ширення європейської статистики. Офіційна європейська статистика регулюється принципами Кодексу практики європейської статистики, метою якого є забезпечення якості та достовірності даних [9].

Важливим кроком на шляху до євроінтеграції є прийняття Верховною Радою України 18 липня 2024 року за основу Закону про інформаційно-комунікаційну систему "Державний аграрний реєстр". Даний закон сприятиме виконанню Плану України з реалізації ініціативи ЄС "Ukraine Facility" та забезпечуватиме надання державної підтримки аграріям виключно через Державний аграрний реєстр (ДАР) [10].

ДАР сприяє ефективному та прозорому залученню й розподілу всіх видів підтримки вітчизняних аграріїв, зокрема за рахунок коштів державного бюджету, пільгових кредитів, міжнародних грантів і технічної допомоги [11].

Як зазначає прес-служба Верховної ради України: "Такий підхід відповідає положенням Регламенту (ЄС) 2021/2115 Європейського Парламенту та Ради від 2 грудня 2021 року, що встановлює правила щодо підтримки стратегі-

чних планів, що розробляються державами-членами в рамках спільної сільськогосподарської політики (Стратегічні плани САР) і фінансуються Європейською сільськогосподарською гарантією Фондом (ЄФГФ) та Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільської місцевості (ЄФРСР) і скасовує Регламенти (ЄС) № 1305/2013 та (ЄС) № 1307/2013" [10].

Доволі актуальними заходами є розпочата в 2024 році інтеграція ДАР із Державною службою статистики України, яка сприятиме цифровізації звітності, де вся інформація про підприємство буде зберігатися в єдиному вікні (цифровому хабі).

Також для спрощення орієнтації фізичних і юридичних осіб у формах звітності на сайті Державної служби статистики щорічно оприлюднюється Альбом форм державних статистичних спостережень, Загальний табель (перелік) державних статистичних спостережень та Календар подання форм державних статистичних спостережень та фінансової звітності. Вони розподілені на дві категорії: демографічна та соціальна статистика і економічна статистика. Альбом містить назви, індекси, бланки форм і роз'яснення щодо їх показників за розділами по галузям економіки. У таблиці наведено назву, індекс, періодичність, осіб, хто подає, та строки подання форм. У Календарі зазначено граничні терміни подання форм спостережень і звітності за місяцями.

Альбом та Табелі містять три ключові розділи: демографічна та соціальна статистика; економічна статистика; навколишнє природне середовище та статистика багатьох галузей. До форм які містять показники аграрної економічної статистики відносяться наступні (Табл. 1).

У формі 50-сг зазначається інформації про витрати на виробництво продукції; розрахунок собівартості продукції; її наявність і рух; придбання матеріально-технічних ресурсів для потреб виробництва. У першому розділі відображаються дані про собівартість продукції рослинництва і тваринництва, які розподілені відповідно до видів продукції. Показники містять фактичні витрати по підприємству. Витрати, які не віднесені до певного виду продукції, розподілені пропорційно прямим матеріальним витратам. Виробнича собівартість включає дані про витрати поточного й минулого періоду на виробництво продукції та не містить інформації про посіви, що загинули, витрати на утримання тварин, від яких не одержано продукцію, незавершене виробництво. Собівартість

реалізованої продукції включає дані продукції виробленої як цього, так і минулих періодів, що реалізована у звітному році, за винятком продукції, переробленої на власних потужностях або використаної для власних потреб, переданої на давальницьких засадах, спожитої на безоплатній основі. У другому розділі форми 50-сг акумульовано інформацію про прямі й загальновиробничі витрати, що понесені при виробництві продукції за календарний рік. До прямих витрат включаються матеріальні витрати, витрати на оплату праці та інші прямі витрати, у тому числі відрахування на соціальні заходи, орендна плата, амортизація.

Бланк форми 2-ферм складається з двох розділів: витрати на виробництво продукції сільського господарства (робіт, послуг); реалізація продукції сільського господарства. Інформація про витрати підприємства включає дані про прямі й загальновиробничі витрати, систематизовані за видами витрат. Показники реалізації продукції включають кількість, вартість (дохід від реалізації), собівартість та витрати на збут. Аналогічно формі 50-сг даний звіт не відображає інформацію про обсяги продукції, яка перероблена на власних потужностях чи орендованих; використаної для потреб самого підприємства; спожитої працівниками на безоплатній основі; переданої на зберігання іншим суб'єктам господарювання чи повернутої за позику; купленої для подальшої реалізації. У вартість продукції не включаються дотації, накладні, транспортні й експедиційні витрати та податок на додану вартість. Інформація про собівартість реалізованої продукції містить дані про виробничу собівартість продукції, що реалізована протягом звітного року, нерозподілені постійні загальновиробничі і наднормативні виробничі витрати.

01 січня 2025 року набуде чинності новий наказ Державної служби статистики від 04 квітня 2024 року № 85 "Про затвердження форм державного статистичного спостереження щодо витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства", яким затверджено нові бланки форм № 2-ферм (річна) та 50-сг, по яким потрібно буде звітувати за 2024 рік [17].

Звіт про реалізацію продукції сільського господарства (форма 21-заг) є місячний і річний. Дані форми містять лише одну таблицю, де відображається інформація про кількість і вартість реалізованої та кількості наявної продукції. Графи 1 та 2 не містять інформацію про продукцію, що використана для власних потреб та безоплатно спожита праців-

Недостатній рівень деталізації	• Доволі часто дані про доходи й витрати в аграрному секторі можуть бути неповними або охоплювати не всі аспекти виробничої діяльності.
Труднощі в оцінці витрат і доходів	• Витрати можуть бути складними для оцінки через різноманітність витратних статей, методик їх розподілу, нестабільність цін на ресурси тощо, що ускладнює процес розрахунку софартості та ставить під сумнів точність калькуляції.
Коливання врожайності і цін	• Аграрний сектор підлягає значним сезонним і циклічним коливанням, що може ускладнювати аналіз економічної ефективності та порівняння даних за різні періоди.
Складність в обліку природних ресурсів	• Оцінка вартості природних ресурсів, таких як земля і вода, часто є складною і не завжди точною, що може вплинути на повноту економічного аналізу.
Обмежений доступ до інформації	• Дані про доходи та витрати можуть бути недостатньо деталізованими, що перешкоджає аналізу та вивченню економічних тенденцій і закономірностей.
Неоднорідність методів збору даних	• Різні регіони можуть використовувати різні методи збору статистики, що призводить до труднощів у порівнянні даних між регіонами або країнами.
Вплив людського фактору	• Багато статистичних даних збираються через опитування й анкети, що може призвести до неточностей або навмисних спотворень даних.

Рис. 3. Недоліки аграрної економічної статистики

Джерело: сформовано автором.

вниками; повернуту для погашення позики та передану на зберігання. Показник вартості вказується без ПДВ, дотацій тощо. Вартість містить інформацію, яка вказана в оформлених документах на реалізацію продукції, котрі виступають підставою розрахунків з контрагентами.

Окремо варто зауважити на формі 2К-С "Обстеження ділової активності сільськогосподарського підприємства" [16], яка в Альбомі й Табелі знаходиться в розділі "Макроекономічна статистика". Дана форма подається щоквартально юридичними особами (підприємствами). Блан форми містить опитувальник керівників про зміни стану господарюючого суб'єкта та його думку щодо перспектив розвитку. Його метою є оцінка поточного стану підприємства в контексті зміни обсягів виробництва продукції, доходів від реалізації на зовнішніх ринках у межах та за межами ЄС; наявності запасів продукції для реалізації; виявлення факторів, які стримують виробництво. Також проводиться виявлення перспективного бачення розвитку підприємства через вивчення поглядів щодо майбутньої зміни обсягів виробництва, цін на продукцію та кількості працівників.

Також потрібно зауважити, що в Альбомі та Табелі в розділі "Діяльність підприємств" розміщено 2 форми, які включають показники

економічної статистики, а саме:

— форма № 1-підприємництво (річна) "Структурне обстеження підприємства" [18];

— форма № 2-підприємництво (річна) "Структурне обстеження підприємства" [19].

Метою проведення даних обстежень є акумулювання інформації про структуру господарюючих суб'єктів за видами економічної діяльності й розмірами, що забезпечить аналіз структури економіки держави чи окремих регіонів; оцінку конкурентоздатності та продуктивності підприємств; відслідковування тенденцій їх розвитку.

Бланк форми 1-підприємництво складається з

10 розділів, які включають дані про структурні зміни (розділ 1); зовнішньоекономічну діяльність (розділ 2); основні показники за видами діяльності (розділ 2); матеріальні й витрати на оплату праці за видами продукції (розділ 4); інші показники (розділ 5); кількість працівників і відпрацьований час (розділ 6); виробничі запаси (розділ 7); необоротні активи (розділ 8); капітальні інвестиції (розділ 9); основні показники по місцевих одиницях (розділ 10) [18]. У структурі бланку форми 2-підприємництво виокремлено 6 розділів, які містять інформацію про структурні зміни та інші події (розділ 1); зовнішньоекономічну діяльність (розділ 2); кількість працівників, відпрацьований час і фонд оплати праці (розділ 3); показники діяльності (розділ 4); запаси (розділ 5) і капітальні інвестиції (розділ 6) [19].

Методології заповнення форм базуються на вимогах Регламенту (ЄС) № 2020/1197 від 30 липня 2020 року [20]. У розділах зазначено код Євростату відповідно до даного регламенту, що дозволяє їх передавати до Статистичної комісії Європейського Союзу.

Застосування єдиних стандартів для обміну та передачі даних і метаданих для статистики, на яку поширюється Регламент (ЄС) 2019/2152, значно сприяє інтеграції бізнес-процесів у європейську бізнес-статистику. Структура для європейських бізнес-реєстрів для статистичних

Таблиця 2. Напрями розвитку системи аграрної статистики в Україні

Назва напрямку	Заходи
Модернізація технологічної бази	Упровадження сучасних інформаційних технологій для збору, обробки та аналізу даних (використання систем управління базами даних, геоінформаційних систем, та технологій Big Data тощо).
	Автоматизація процесів збору даних за допомогою дронів, супутникових знімків та сенсорів.
Покращення методології збору даних	Адаптація методик до міжнародних стандартів і найкращих практик, що дозволить забезпечити більш точні та порівнювані дані.
	Регулярне оновлення та вдосконалення статистичних інструментів і методів аналізу.
Зміцнення кадрового потенціалу	Підвищення кваліфікації працівників статистичних служб через навчання, тренінги та участь у міжнародних програмах обміну досвідом.
	Залучення молодих фахівців і надання їм можливостей для професійного зростання.
Покращення координації між відомствами	Забезпечення більш тісної співпраці між Держстатом, Міністерством аграрної політики та продовольства, науково-дослідними установами та іншими зацікавленими сторонами.
	Створення єдиної інтегрованої системи аграрної статистики, що дозволить уникнути дублювання даних та підвищити їх якість.
Розвиток міжнародної співпраці	Співпраця з міжнародними організаціями, такими як FAO, ЄС та іншими, для отримання технічної підтримки та доступу до новітніх методик і технологій.
	Участь у міжнародних проєктах та ініціативах, спрямованих на розвиток аграрної статистики.
Підвищення прозорості та доступності даних	Забезпечення відкритого доступу до аграрної статистичної інформації для дослідників, підприємців і громадськості через онлайн-платформи та бази даних.
	Публікація регулярних звітів та аналітичних оглядів, що сприяють кращому розумінню стану аграрного сектора.
Упровадження інноваційних проєктів та ініціатив	Упровадження пілотних проєктів з використанням інноваційних технологій для збору і аналізу даних.
	Розвиток агротехнопарків та науково-дослідних центрів, які зосереджуються на розробці нових методик та технологій для аграрної статистики.

Джерело: сформовано автором.

цілей є базовим елементом такої загальної структури, що дозволяє організовувати та координувати статистичні дослідження, забезпечуючи гармонізовану основу вибірки. Міжнародна ініціатива "Обмін статистичними даними та метаданими" (SDMX) щодо статистичних і технічних стандартів для обміну та спільного використання даних і метаданих забезпечує стандарти для обміну та розповсюдження офіційної статистики [20].

Регламент (ЄС) 2019/2152 встановлює загальну правову основу для розробки, виробництва й поширення європейської бізнес-статистики та формування статистичних бізнес-реєстрів. Краще інтегровані статистичні процеси, засновані на спільних методологічних принципах, визначеннях і критеріях якості, повинні призвести до узгоджених статистичних даних про структуру, економічну діяльність, транзакції та продуктивність бізнес-сектору в Союзі, які відповідають рівню актуальності та деталізації, необхідному для виконання потреб користувача. Європейська статистика бізнесу охоплює структуру, економічну діяльність та

продуктивність статистичних одиниць, їх науково-дослідну та інноваційну діяльність, використання ними інформаційно-комунікаційних технологій та електронну комерцію, а також глобальні ланцюги створення вартості [21].

Отже, варто зауважити, що Україна невпинно рухається в напрямі імплементації Українського законодавства з Європейським союзом, зокрема і в питанні розвитку статистичної звітності.

Аграрна економічна статистика має важливе значення для розуміння стану сільського господарства. При цьому вона має свою специфіку і ряд недоліків (Рис. 3).

Перспективи розвитку системи аграрної статистики в Україні можна оцінити з огляду на сучасні тенденції та ініціативи, спрямовані на покращення цього сектору. Основними напрямками та можливостями розвитку вбачаємо наступні (Табл. 2).

Загалом, перспективи розвитку системи аграрної статистики в Україні виглядають досить обнадійливими за умови активного впровадження сучасних технологій, підви-

щення кваліфікації кадрів, покращення координації між відомствами та міжнародної співпраці.

Важливою складовою покращення системи аграрної економічної статистики є питання контролю повноти, достовірності та правильності складання форм статистичної звітності та статистичних спостережень сільськогосподарськими товаровиробниками. Найскладніше — це перевірити достовірність вихідних даних, що використовуються при їх складанні підприємствами. Наразі це питання — це виключна совість і відповідальність суб'єктів подання статистичної звітності.

Варто узагальнити, що контроль достовірності статистичної звітності ми трактуємо як процес перевірки точності, повноти та відповідності даних, що містяться у статистичних звітах. Цей контроль важливий для забезпечення надійності та валідності прийнятих рішень на основі статистичних даних. На нашу думку він повинен включати кілька ключових етапів та методів:

- перевірка наявності та повноти даних (аналіз того, чи всі необхідні дані були зібрані та чи всі показники включені у звіт. Перевіряються пропуски та аномалії у даних);

- аналіз логічної узгодженості (виявлення логічних помилок та невідповідностей у даних. Наприклад, перевірка взаємозв'язків між різними показниками);

- статистичні методи (використання статистичних тестів та моделей для виявлення відхилень та аномалій у даних, що можуть свідчити про помилки);

- перевірка на відповідність нормативним вимогам (забезпечення відповідності даних вимогам законодавства та нормативних актів, які регулюють процес збору та обробки статистичної інформації);

- перевірка джерел даних (оцінка надійності та достовірності джерел, з яких були отримані дані);

- автоматизація контролю (використання програмного забезпечення та інформаційних систем для автоматизації процесу контролю достовірності даних. Це може включати розробку спеціалізованих алгоритмів та програм для обробки та аналізу великих обсягів даних).

Контроль достовірності статистичної звітності є важливою частиною управління даними, оскільки забезпечує високу якість та надійність статистичної інформації, яка використовується для аналізу та прийняття рішень.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сільське господарство — доволі специфічна галузь, яка залежить від погодно-кліматичних умов, що мають безпосередній вплив на формування результатів діяльності. Тому відображення показників у статистичній звітності вимагає особливого підходу та чіткої законодавчої регламентації. При цьому варто зауважити, що існуючі форми звітності не повністю імплементовані відповідно до європейських стандартів. У сукупності дані спостереження дозволили виявити недоліки та запропонувати напрями розвитку системи аграрної економічної статистики в Україні, серед яких модернізація технологічної бази; покращення методології збору даних; зміцнення кадрового потенціалу; покращення координації між відомствами; розвиток міжнародної співпраці; підвищення прозорості та доступності даних; упровадження інноваційних проєктів та ініціатив.

Перспективними напрямками досліджень є розробка пропозицій щодо розширення набору показників аграрної економічної статистики, які відображаються у статистичній звітності та розробка системи контролю їх повноти і достовірності.

Література:

1. Червона С. П. Моніторинг виконання плану заходів з виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у частині "статистика та обмін інформацією". *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2022. № 1(9). С. 45—56. DOI: <http://doi.org/10.32750/2022-0104>.
2. Ілляшенко К. В. Проблеми складання статистичної звітності на вітчизняних підприємствах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. № 29. С. 67—70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-13>.
3. Дубина О. А., Шевченко Т. О., Ткаченко О. С. Статистична звітність підприємства: поняття та порядок подання. *ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ*. 2022. № 66. С. 220—224. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure66-38>.
4. Жук В. М., Мельничук Б. В., Бездушна Ю. С. Проблеми реформування державної статистики України. *Облік і фінанси*. 2016. № 4 (74). С. 25—33.
5. Younga L. J., Carlettob G., Marquezc G., Rozkrutd D. A., Stefanou S. The production of

official agricultural statistics in 2040: What does the future hold? *Statistical Journal of the IAOS*. 2024. № 40. P. 203—210.

6. Про офіційну статистику: Закон України від 16.08.2022 № 2524-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 73. С. 70.

7. European Statistics Code of Practice. URL: <https://www.insee.fr/en/information/4249492> (дата звернення: 30.07.2024).

8. European Statistical System (ESS). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system/programmes-and-activities/legislation-in-force> (дата звернення: 03.07.2024).

9. European Statistical System. URL: <https://www.cso.ie/en/aboutus/pagesforfoi/european-statisticalsystem/> (дата звернення: 11.07.2024).

10. Верховна Рада України прийняла за основу євроінтеграційний законопроект про інформаційно-комунікаційну систему "Державний аграрний реєстр". URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/251938.html>. <https://www.rada.gov.ua/news/razom/251938.html> (дата звернення: 15.07.2024).

11. Про Державний аграрний реєстр. URL: <https://www.dar.gov.ua/about-dar> (дата звернення: 25.07.2024).

12. Офіційний сайт Держстату України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/menu/respond.htm> (дата звернення: 31.07.2024).

13. Про затвердження форм державного статистичного спостереження щодо витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства: наказ Державної служби статистики від 8 червня 2022 року № 153. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/153/153_2022.htm (дата звернення: 23.07.2024).

14. Про затвердження Змін до деяких форм державних статистичних спостережень: наказ Державної служби статистики від 10 листопада 2022 року № 279. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/279/279_2022.htm (дата звернення: 23.07.2024).

15. Про затвердження форм державних статистичних спостережень з питань реалізації продукції сільського господарства підприємствами та господарствами населення та надходження молока на переробні підприємства: наказ Державної служби статистики від 8 червня 2022 року № 164. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/164/164_2022.htm (дата звернення: 28.07.2024).

16. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 2К-С (квартильна) "Обстеження ділової активності сільськогосподарського підприємства": наказ

Державної служби статистики від 15 березня 2023 року № 116. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2023/116/116_2023.htm (дата звернення: 27.07.2024).

17. Про затвердження форм державного статистичного спостереження щодо витрат на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства: наказ Державної служби статистики від 4 квітня 2024 року № 85. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0085832-24#Text> (дата звернення: 23.07.2024).

18. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 1-підприємство (річна) "Структурне обстеження підприємства": наказ Державної служби статистики від 12 вересня 2023 року № 267. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2023/267/267_2023.htm (дата звернення: 24.07.2024).

19. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 2-підприємство (річна) "Структурне обстеження підприємства": наказ Державної служби статистики від 12 вересня 2023 року № 266. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2023/267/267_2023.htm (дата звернення: 24.07.2024).

20. Commission Implementing Regulation (EU) 2020/1197 of 30 July 2020 laying down technical specifications and arrangements pursuant to Regulation (EU) 2019/2152 of the European Parliament and of the Council on European business statistics repealing 10 legal acts in the field of business statistics. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R1197> (дата звернення: 29.07.2024).

21. Regulation (EU) 2019/2152 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on European business statistics, repealing 10 legal acts in the field of business statistics. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32019R2152> (дата звернення: 28.07.2024).

References:

1. Chervona, S. (2022), "Monitoring of the implementation of the plan of measures for the implementation of the association agreement between Ukraine and the European Union in the part of statistics and information exchange", *European scientific journal of Economic and Financial innovation*, vol. 1 (9), pp. 45—56. DOI: <http://doi.org/10.32750/2022-0104>.

2. Illiashenko, K. (2020), "The problem of statistical reporting on domestic enterprise", *Naukovy visnyk Uzhhorods'koho natsional'nogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 29, pp. 67—

70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-29-13>.

3. Dubyna, O., Shevchenko, T. and Tkachenko, O. (2022), "Statistical reporting of the enterprise: the concept and procedure of submission", *INFRASTRUKTURA RYNKU*, vol. 66, pp. 220—224. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct66-38>.

4. Zhuk, V. M., Melnychuk, B. V. and Bezduشنا, Yu. S. (2016), "Problems of Reforming State Statistics of Ukraine", *Oblik i finansy*, vol. 4 (74), pp. 25—33.

5. Younga, L. J., Carlettob, G., Marquezc, G., Rozkrutd, D. A. and Stefanou S. (2024), "The production of official agricultural statistics in 2040: What does the future hold?", *Statistical Journal of the IAOS*, vol. 40, pp. 203—210.

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), *The Law of Ukraine "About official statistics"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 73, p. 70.

7. European Statistical System (2017), "European Statistics Code of Practice", available at: <https://www.insee.fr/en/information/4249492> (Accessed 30 July 2024).

8. European Statistical System (ESS), (2015), "Legislation in force", available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system/programmes-and-activities/legislation-in-force> (Accessed 03 July 2024).

9. Central Statistics Office (2024), "European Statistical System", available at: <https://www.cso.ie/en/aboutus/pagesforfoi/europeanstatisticalsystem/> (Accessed 11 July 2024).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2024), "The Verkhovna Rada of Ukraine adopted as a basis the European integration draft law on the information and communication system "State Agrarian Register", available at: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/251938.html> (Accessed 15 July 2024).

11. State Agrarian Register (2024), "About the State Agrarian Register", available at: <https://www.dar.gov.ua/about-dar> (Accessed 25 July 2024).

12. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2024), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/menu/respond.htm> (Accessed 31 July 2024).

13. State Statistics Service of Ukraine (2022), Order "On Approval of the Forms of State Statistical Observation of Expenditures on Production of Agricultural Products (Works, Services)", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/153/153_2022.htm (Accessed 23 July 2024).

14. State Statistics Service of Ukraine (2022), Order "On Approval of Amendments to Certain

Forms of State Statistical Observations", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/279/279_2022.htm (Accessed 23 July 2024).

15. State Statistics Service of Ukraine (2022), Order "On Approval of the Forms of State Statistical Observations on Sales of Agricultural Products by Enterprises and Households and Milk Supply to Processing Enterprises", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/164/164_2022.htm (Accessed 28 July 2024).

16. State Statistics Service of Ukraine (2023), Order "On Approval of the State Statistical Observation Form No. 2K-S (Quarterly) "Survey of Business Activity of an Agricultural Enterprise", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2023/116/116_2023.htm (Accessed 27 July 2024).

17. State Statistics Service of Ukraine (2024), Order "On Approval of the Forms of State Statistical Observation of Expenditures on Production of Agricultural Products (Works, Services)", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0085832-24#Text> (Accessed 23 July 2024).

18. State Statistics Service of Ukraine (2023), Order "On Approval of the State Statistical Observation Form No. 1-Enterprise (annual) 'Structural Survey of the Enterprise'", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2023/267/267_2023.htm (Accessed 24 July 2024).

19. State Statistics Service of Ukraine (2023), Order "On Approval of the Form of State Statistical Observation No. 2-enterprise (annual) 'Structural Survey of the Enterprise'", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2023/267/267_2023.htm (Accessed 24 July 2024).

20. Official Journal of the European Union (2020), "Commission Implementing Regulation (EU) 2020/1197 of 30 July 2020 laying down technical specifications and arrangements pursuant to Regulation (EU) 2019/2152 of the European Parliament and of the Council on European business statistics repealing 10 legal acts in the field of business statistics", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R1197> (Accessed 29 July 2024).

21. Official Journal of the European Union (2019), "Regulation (EU) 2019/2152 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on European business statistics, repealing 10 legal acts in the field of business statistics", available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32019R2152> (Accessed 28 July 2024).

Стаття надійшла до редакції 06.08.2024 р.